

Teresa Krysztofiak

Dotychczasowe wyniki prac wykopaliskowych przeprowadzonych w Gieczu, gm. Dominowo w latach 1993-1997

Studia Lednickie 5, 343-351

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

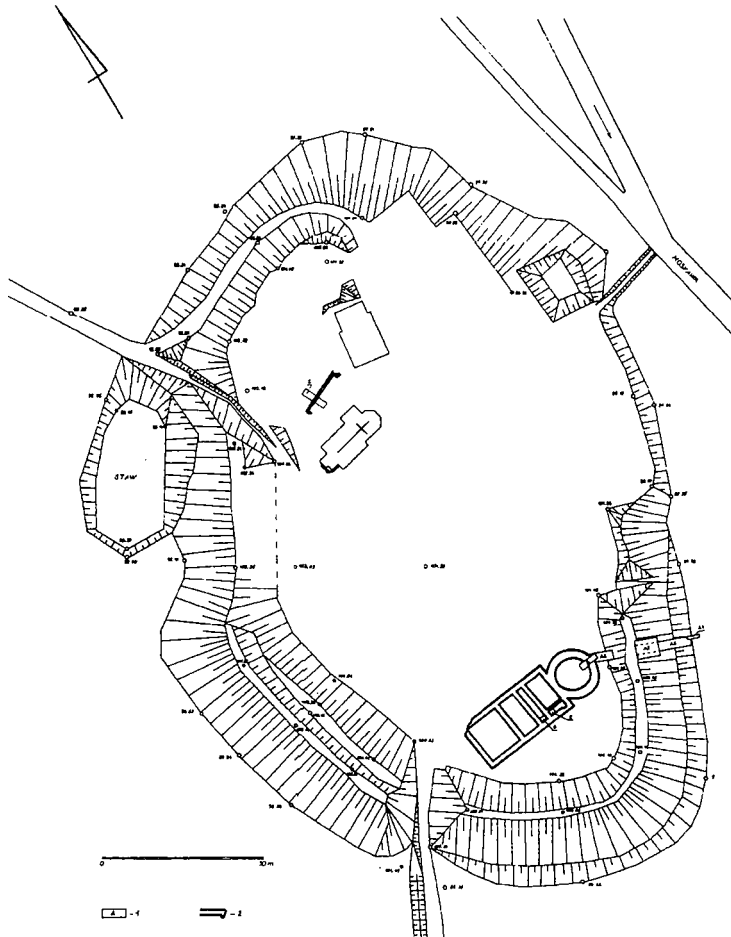
DOTYCHCZASOWE WYNIKI PRAC WYKOPALISKOWYCH PRZEPROWADZONYCH W GIECZU, GM. DOMINOWO W LATACH 1993 – 1997

Po wieloletniej przerwie, w 1993 roku wznowiono, trwające do chwili obecnej, badania archeologiczne na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Gieczu — Grodziszczku, stan. 1 (wg AZP: arkusz 54 – 32, stan. 4) oraz przy romańskim kościele p. w. św. Mikołaja i Wniebowzięcia NAP na byłej osadzie targowej — stan. 3 (wg AZP: arkusz 54 – 32, stan. 1). Ogólne kierownictwo badań sprawował kierownik Oddziału Gieckiego Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy mgr Edwin Dzięciołowski, prowadzenie prac w terenie należało do mgr Elżbiety Indyckiej i mgr Teresy Krysztofiak. Przeprowadzone na grodzisku prace wykopaliskowe miały na celu dostarczenie danych mających przybliżyć wyjaśnienie kluczowych zagadnień związanych z grodem. Dotyczyły one:

1. sprawdzenie dotychczasowych ustaleń na temat chronologii odsłoniętych w latach nie ukończonego nigdy palatium,
2. weryfikacji datowania początków grodu,
3. wyjaśnienia charakteru i chronologii zlokalizowanego i odsłoniętego częściowo w trakcie badań z lat 1961 – 1962 muru najprawdopodobniej ściany północnej romańskiego założenia sakralnego.

Prace wykopaliskowe przy fundamentach palatium prowadzone były w 1993 roku z inicjatywy i przy współdziałaniu zespołu historyków sztuki pod kierownictwem prof. dr hab. Klementyny Żurowskiej (IHS UJ). Założono wówczas trzy sondáže (wykop A, B i C), z których dwa mniejsze (wykopy B i C) zlokalizowano we wschodniej części prostokątnego palatium. Największy sondaż (wykop A) usytuowano wzdłuż osi założenia. Przecinał on fundament rotundy i obejmował swoim zasięgiem obszar przyległy doń od wewnątrz i zewnątrz (por. ryc. 1). W wyniku przeprowadzonych prac pozyskano dane na temat budowy samych fundamentów oraz kontekstu stratygraficznego relikwów. Zaznaczyć jednak należy, iż otrzymaliśmy go jedynie częściowo — od poziomu nieco niższego od stropu odsłoniętych wcześniej fundamentów. Dzięki zachowanej dokumentacji rysunkowej znana jest stratygrafia poziomów wyższych, jednak niekompletny i przemieszany materiał z nich pozyskany nie daje podstaw do analiz.

Zarówno z fundamentów rotundy, jak i prostokątnego palatium, zachowały się dwa poziomy duże kamieni narzutowych o łącznej wysokości ok. 50 cm, spojonych szarozółtzielonkawą tłustą gliną. We wszystkich wykopach, pod przemieszaną war-

Ryc. 1. Giecz — Grodziszczko, stan. I. Usytuowanie wykopów eksplorowanych w latach 1993, 1995 – 1997. 1 — wykopy archeologiczne; 2 — relikty kamiennych fundamentów.

Abb. 1. Giecz — Grodziszczko, Fst. I. Lage der in Jahren 1993, 1995 – 1997 untersuchten Grabungsflächen. 1 — archäologische Grabungsflächen; 2 — Relikte von Steinfundamenten

stwą, powstałą podczas prac przygotowujących relikty kamienne do ekspozycji, nakłnięto się na ślady pradziejowej penetracji terenu późniejszego grodu (nieliczne fragmenty ceramiki „łużyckiej”) oraz jego wczesnośredniowiecznego zagospodarowania z okresu poprzedzającego rozpoczęcie budowy palatium. W wykopach B i C odsłonięto zalegającą tuż nad calcem ok. 20 – 30-centymetrowej miąższości warstwę osadniczą, a w wykopie C ponadto również niewielki fragment obiektu o bliżej nieokreślonej funkcji. Na podstawie materiału ceramicznego chronologię warstwy, jak i obiektu, odnieść można do połowy X wieku. Bogatszą sekwencję warstw zarejestrowano w wykopie A. W jego obrębie wydzielono 11 warstw naturalnych, które połączyć można w 7 poziomów osadniczych, oraz jeden odsłonięty w niewielkim fragmencie obiekt związany z poziomem 4 — tym. Z uwagi na brak tzw. precyzyjniejszych wyznaczników chronologicznych, datowanie wyróżnionych poziomów oparto na ceramice. Z pierwszym etapem osadnictwa na badanym odcinku wiążą się poziomy 1 – 4. Jego kres wyznacza najprawdopodobniej poziom 4 — ty, który stanowiła warstwa intensywnej spalenizny. Poziomy te datować można na połowę wieku X. Z kolejnym etapem osadnictwa wiążą się poziomy 5 — ty, na którym posadowiona była stopa fundamentu rotundy, oraz wyznaczający kres temu etapowi poziom 6 — ty (spalenizna z dużą ilością przepalonych kamieni), przecięty przez fundament. Warstwa ta stanowi młodszą odsłoniętą w wykopie jednostkę stratygraficzną o jasnej relacji w stosunku do fundamentów. Wyznacza ona więc „terminus post quem” ich powstania. Zespół ceramiczny zlokalizowany w poziomach 5 – 6 nieznacznie różnił się od ceramiki z poziomów 1 – 4, co świadczy o niewielkiej odległości czasowej dzielącej je. Warstwy poziomów 5 – 6 datować można na początek 2 połowy X wieku. Piaszczysty poziom 7 — my, uchwycony częściowo we wschodniej partii wykopu, zawierał materiał znacznie odbiegający pod względem technologiczno — technicznym od ceramiki zlokalizowanej w poziomach niższych. Zarejestrowany w tym zbiorze odsetek fragmentów naczyń całkowicie obtaczanych odpowiada zespołom datowanym na innych analogicznych stanowiskach wielkopolskich najwcześniej na przełom X/XI w. Wydzielony poziom 7-my wiążąc można — jak to wynika z dokumentacji badań odsłaniającej kamienne relikty — piaszczystą warstwą niwelacyjną przykrywającą fundamenty. Przedstawione wyżej datowanie wyróżnionych poziomów osadniczych w powiązaniu z określoną relacją do kamiennych podwalin, rzuca nowe światło na okoliczności rozpoczęcia i zaprzestania budowy palatium w Gieczu. Otrzymaliśmy bowiem przesłanki sugerujące, iż miało to miejsce wcześniej, niż sądzono dotychczas, wiążąc zaniechanie budowy z najazdem księcia czeskiego Brzetysława na Wielkopolskę w 1039 roku. Wszystko wskazuje na to, że rezygnację z wznoszenia palatium datować można na przełom X/XI w. Przyczyny, dla których zaprzestano budowy tego imponującego w zamiarze założenia, są wciąż tematem do dyskusji.

Kolejnym etapem badań na stanowisku były prace wykopaliskowe badające konstrukcje obronne grodu. Miały one związek z prowadzoną od pewnego czasu akcją weryfikacyjną uściślającą chronologię najważniejszych grodzisk Wielkopolski. W roku 1995 rozpoczęto badanie odcinka południowo-wschodniej partii obwałowań grodziska. Założono wówczas wykop A2, będący przedłużeniem w kierunku wału wykopu A. W sezonach 1996, 1997 kontynuowano przekop lokalizując kolejne wykopy po osi wykopu A2 na zewnątrz nasypu (tzw. wykopy A3, A4 i A5); por. ryc. 1. Długość

przekopu wynosi 34,5 m. Do tej pory zbadano jego wewnętrzny i zewnętrzny wycinek o łącznej długości 27,5 m. Różnica poziomu między poziomem łąki a szczytem wału w tym miejscu wynosi ok. 7 m. Podczas badań, oprócz warstw związanych z profilem obronnym grodu, w usytuowaniu po wewnętrznej stronie nasypu wykopie A2, natknięto się na ślady osadnictwa przedgrodowego oraz późniejsze warstwy osadnicze nakładające się na relikty wału. W wykopach zewnętrznych natomiast natknięto się również na warstwy powstałe w wyniku procesów sedymentacyjnych, charakterystycznych dla przybrzeżnych partii wód jeziornych.

Pozostałością osady poprzedzającej powstanie grodu był fragment spalonego budynku. Zlokalizowano go pod nasypem wału na torfopodobnej warstwie mocno sprasowanych szczątków organicznych (tzw. warstwa XX), zalegająca bezpośrednio na calcu. Liczny materiał ceramiczny pozyskany ze spalenizny pozwala datować ją na IX stulecie.

Łącznie w eksplorowanych wykopach wyróżniono 5 faz budowy wału. Dwie z nich wydzielono w wykopie wewnętrznym, pozostałe trzy w wykopach usytuowanych na zewnątrz nasypu. Obserwacja zbadanego odcinka profilu obronnego w chwili obecnej nie pozwala na sformułowanie jednoznacznych wniosków na temat połączenia odpowiednich etapów budowy wału wydzielonych po wewnętrznej stronie obiektu z fazami uchwyconymi na zewnątrz nasypu, lub ewentualnego wykluczenia takiej możliwości. Problem ten może być rozstrzygnięty dopiero po zbadaniu jądra wału planowanego na rok 1998.

Z wyróżnionej w wykopie A2 1-szej fazy wału zachował się jedynie fragment jednego stosu szerokości ok. 1,6 m, zbudowanego w konstrukcji rusztowej. Jego chronologię określa nakładająca się na ten relikw warstwa osadnicza datowana na połowę X wieku. Z 2-gą fazą natomiast wiąże się odsonięte w wykopie 2 stopy rusztu szerokości ok. 2,5 m, na którym zalegała warstwa ze śladami drewna ułożonego w konstrukcji podkładowej. Również tę fazę datować można tylko pośrednio, dzięki znajdującym na stos zachodni warstwom osadniczym grodu o chronologii określonej na podstawie ceramiki na X/XI — 1 połowę XI stulecia.

W wykopach zewnętrznych najniższej zalegającej (bezpośrednio na piaszczysto-mułkowatym calcu) była opadająca i przegłębiająca się w kierunku byłego jeziora warstwa torfiasta. Treścią geologiczno-przyrodniczą, pozycją stratygraficzną oraz pochodzącym głównie z jej stropu nielicznym materiałem ceramicznym datowanym na IX wiek, odpowiada ona wyróżnionej w wykopie A2 warstwie XX. Bezpośrednio na niej odsonięto relikty wydzielonej na tym odcinku najstarszej fazy wału. Był to fragment jednego piaszczystego stosu z nieźle zachowanym (lecz w stopniu niewystarczającym dla przeprowadzenia analiz dendrochronologicznych) drewnem ułożonym w konstrukcji rusztowej. Najniższe partie wału były ponadto wzmocnione konstrukcją hakową. Jego lico natomiast dodatkowo umacniał drewniany częstokół. Tworzące go pale zachowały się niekiedy do wysokości ok. 1,7 m. W fazie następnej (tzw. wał 2-giej fazy), poprzez dostawienie do stosu wału fazy starszej dwóch nowych segmentów zbudowanych w konstrukcji przekładkowej i miejscami rusztowej, przesunięto lico wału o ok. 6 m, wzniesione wówczas stopy również były dodatkowo wzmocnione umieszczonymi między rzędami pionowo wbitych pali. W obrębie stosu zewnętrznego ponadto zarejestrowano ślady pali między poziomymi belkami konstrukcji rusztowej (fragment tzw.

pilotowania). Najprawdopodobniej do profilu obronnego wału 2-giej fazy zaliczyć można też 3 rzędy okólnie wbitych w przybrzeżną partię jeziora pali-czostków. Kres funkcjonowania omawianego wału wyznacza zalegająca na jego rozsypisku warstwa spalenizny z dużą ilością luźno leżących sporych fragmentów spalonych belek — pozostałość zniszczonej konstrukcji wieńczącej. Z ostatnią, wydzieloną w wykopach, fazą przebudowy obiektu wiąże się solidnie zbudowany płaszcz kamienny wraz z fragmentem spalonej konstrukcji wieńczącej oraz gliniano-kamienna odsadzka. Nasyt zniszczonego wału przykryto wówczas gliniastą (miejscami przepaloną) gliną oraz częściowo piaskiem. Lico wału uległo nieznacznemu (ok. 1 m) cofnięciu. Wyobrażenie o sposobie budowy płaszcza kamiennego daje najlepiej zachowana, najniższa partia. Uchwycono tam jedną warstwę ciasno poukładanych rzędami dużych kamieni narzutowych. W pozostałej części obiekt ten zachował się już tylko fragmentami. W partii szczytowej nasypu natknięto się na spaloną konstrukcję wieńczącą całe założenie. Ponieważ w trakcie badań odsłonięto zaledwie niewielki jej fragment, w chwili obecnej nie znana jest jeszcze konstrukcja, w jakiej została ona wzniesiona. Elementem związanym z profilem obronnym wału 3-ciej fazy była gliniasto-kamienna odsadzka. Oddalona ona była od lica wału o ok. 2 m i stanowiła lekko nachylony na zewnątrz pas szerokości ok. 3 m. Treść i układ warstw ją tworzących pozwala na stwierdzenie dwuetapowości jej powstania. Chronologię wyróżnionych na zewnątrz nasypu faz budowy wału, do chwili otrzymania wyników analiz dendrochronologicznych pobranych prób drewna (dębowy pał częstokołu 1-szej fazy oraz dobrze zachowane spalone belki konstrukcji wieńczącej wał 2-giej fazy) oprzeć można jedynie na ceramice, która w przeciwieństwie do datującego materiału z wykopu A2, nie stanowiła czystego, nie przemieszanego zespołu. Pozyskano ją głównie z rozsypiska wału fazy 2-giej. Zbiór ten odznaczał się cechami stylistyczno-technologicznymi pozwalającymi odnieść go najwcześniej do 1 połowy XI stulecia. Interesująco przedstawiają się wyniki analiz dendrochronologicznych luźnego drewna zlokalizowanego w warstwie torfu, zalegającej pod nasypem wału 2-giej fazy. Dostarczyły one serii dat z końca IX i początku XI wieku (najmłodsza jest rok 925), które pośrednio określają dolną granicę czasu wzniesienia obwałowań. Dotychczas, na badanym odcinku umocnień grodziska nie natknęli się na ślady grodu z czasów plemiennych, a wyniki przeprowadzonych prac sugerują późniejszą, niż do tej pory sądzono, metrykę grodu w Gieczu powstałego najprawdopodobniej w 1 połowie X wieku. Odsłonięcie pełnego profilu obronnego oraz wyniki analiz dendrochronologicznych wspomnianych prób z pewnością pozwolą na sprawdzenie powyższych wniosków.

Nie mniej interesujące są wyniki prowadzonych w niewielkim zakresie prac rozpoczętych we wrześniu 1997 roku w północnej części majdanu grodziska, przy odsłoniętym w latach 1961 – 1962 na północ od obecnie stojącego drewnianego kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela tzw. murku „A”. Mimo, że jego usytuowanie, sposób budowy i orientacja sugerowały już jego odkrywcom interpretację obiektu jako reliktu północnej ściany niemałego romańskiego założenia sakralnego (identyfikowanego z kościołem p.w. św. Jana Chrzciciela wspomnianym już w źródłach z 1. połowy XII wieku), niejasna była wciąż jego chronologia. Celem pozyskania danych określających czas powstania muru, założono więc wykop sondażowy (tzw. wykop 2; por. ryc. 1) obejmujący 2 — metrowej długości odcinek muru. Sondażem tym zbadano obszar przy-

legający do muru zarówno od południa, jak i od północy. Narzucone pracom ograniczenia czasowe spowodowały zaprzestanie eksploracji wykopu na poziomie ławy fundamentowej muru.

W południowej części wykopu, bezpośrednio pod humusem natknięto się na fragment znanego już z badań wcześniejszych, obszernego ossuarium mięszości ok. 60 cm o niejasnej (ze względu na brak materiału datującego) chronologii, pod którym zarejestrowano ok. 1-metrowej grubości rumowisko kamienne. Tworzyły je mniejsze lub większe fragmenty szarobiałej zaprawy wapiennej. Przylegające do lica muru rumowisko zalegało na częściowo zniszczonej ławie jego fundamentu oraz na warstwie szarobrunatnej próchnicy przemieszanej z piaskiem, drobnymi węgielkami drzewnymi i drobinami zaprawy, w którą wkopany był fundament.

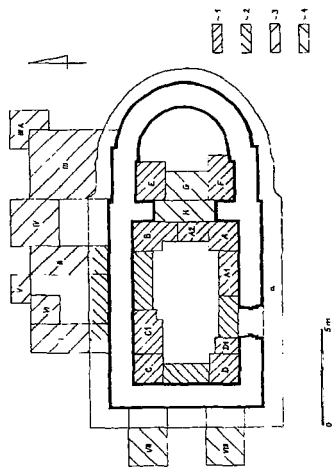
Odmienne przedstawiała się sytuacja stratygraficzna w północnej części sondażu. Pod zarejestrowaną pod humusem nowożytną niwelacyjną, mięszości ok. 60 – 80 cm, odsłonięto warstwę osadniczą dochodzącą do północnego lica muru „A”. Na jej spągu uchwycono niewielki fragment paleniska?/chaty?. Wstępna analiza bogatego materiału ceramicznego pozyskanego z warstwy pozwala na datowanie jej na tzw. fazę D (najpóźniej na I. połowę XI w). Pod wspomnianą warstwą osadniczą, na całej powierzchni wykopu, zlokalizowano rumowisko kamienne. Od warstwy osadniczej oddzielała go ok. 15 – 20 — centymetrowej mięszości warstwa niwelacyjna, również przylegająca do lica muru. Wspomniane rumowisko stanowiły głównie nieregularnego kształtu, ociosane kamienie spójne niekiedy bardzo mocno szaroróżową zaprawą, szczególnie w partii północnej wykopu. W części południowej zaprawa ta była mniej spójna, a rumowisko, opierające się o lico muru zalegało na dobrze zachowanej ławie fundamentowej reliktu oraz na analogicznej do zarejestrowanej po południowej stronie muru warstwie, w którą wkopany był fundament. W trakcie badań odsłonięto mur „A” na całą jego zachowaną wysokość (ok. 1,5 – 1,7 m). Okazało się, że zbudowany on był w dwójaki sposób (ryc. 2). Jego wyższą partię, od poziomu odsadzki szerokości ok. 7 – 10 cm, tworzyły ociosane, duże (dochodzące do wielkości 20x40 cm) bloki kamienne spójne zaprawą. Odnaczały się one nieregularnym kształtem, w związku z czym przestrzeń między nimi uzupełniały kamienie mniejsze (też okrzeski). Dolna część muru charakteryzowała się już budową płytkową. Ta partia obiektu miała wysokość ok. 80 cm. Odsłonięto 7 poziomów tworzących go elementów. Miejscami były to sporej wielkości (o wysokości ok. 10 – 20 cm i długości dochodzącej do ok. 40 cm) o kształcie zbliżonym do prostokąta, spójne zaprawą wapienną z płaskimi płytkami kamiennymi wysokości ok. 2 – 6 cm. Sam mur posadowiony był na fundamencie zbudowanym z dużych kamieni łączonych szarozółtozielonkawą gliną. Szerokość muru wynosi ok. 1m, ławy fundamentowej natomiast ok. 1,7 m.

Rezultatem opisanych prac sondażowych było więc odsłonięcie po raz pierwszy tzw. muru „A” na całej zachowanej wysokości i stwierdzenie dwóch faz jego budowy. Kontekst stratygraficzny reliktu pozwala już teraz na określenie chronologii 1-szej fazy kościoła, związanej z murem płytkowym, na co najmniej I. połowę XI stulecia (tak datowana jest warstwa osadnicza przykrywająca kamienne rumowisko jego ściany). Stwierdzenia te rzucają nowe światło na okoliczności powstania tego, jak się okazuje, jednego z najwcześniejszych wielkopolskich kościołów grodowych. Biorąc pod uwagę przedstawione w niniejszym komunikacie przesłanki skłaniające do zmiany datowania

fundamentów palatium (najpóźniej przełom X/XI w.) oraz zważywszy na analogiczną budowę fundamentów obydwu założeń (duże kamienie narzutowe spójne szarozłotzielonkawą gliną), wydaje się, że budowę świątyni od momentu podjęcia decyzji o zaprzestaniu wznoszenia palatium dzieli niewielka odległość czasowa. Odslonięty w trakcie badań z lat 1961-1962 po północnej stronie muru fragment cmentarzyska rzędowego, datowanego ogólnie na fazę E, wiązać można już z kościołem 2-giej fazy. Badania, które przeprowadzono przy zachowanym odcinku muru kościoła grodowego miały do tej pory ułamkowy charakter. Z tego też względu nie znany jest jeszcze pełen kontekst stratygraficzny relikwów oraz przede wszystkim plan całego założenia. W związku z tym, prace wykopaliskowe rozpoczęte w 1997 roku będą kontynuowane.

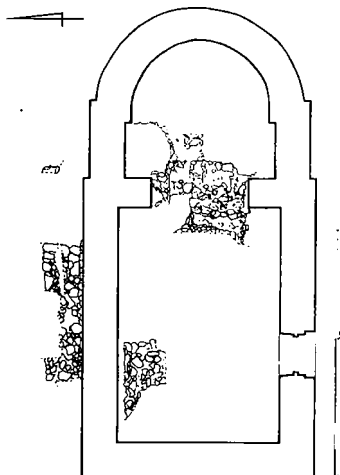
Jak już wspomniano, w latach 1993 – 1997 nie ograniczono się do badań grodziska. Prowadzono również badania ratownicze przy romańskim kościele pod wezwaniem św. Mikołaja i Wniebowzięcia NMP znajdującego się na miejscu byłej osady targowej (stan. 3). Miały one związek z prowadzonymi przy tym zabytku pracami konserwatorsko-remontowymi. Podczas kilku sezonów (1993, 1994 i 1997) rozpoznano częściowo teren na zewnątrz, jak i wewnątrz świątyni. Wykopy eksplorowane na zewnątrz kościoła (tzw. wykopy I – VIII) usytuowano przy ścianie północnej i zachodniej (zlokalizowano je w miejscu planowanych przypór mających podierać te ściany). Wewnątrz natomiast te ściany. Wewnątrz natomiast przebadano ok. 1,5 — metrowej szerokości pas biegnący wzdłuż fundamentów nawy oraz w całości teren pod łukiem tęczowym i prezbiterium kościoła (tzw. wykopy A-H; por. ryc. 3).

W wykopach tych zarejestrowano niszczącą pierwotny układ warstw ok. 0,7 – 1,3-metrowej grubości przemieszaną warstwę z mniej lub bardziej kompletnie zachowanymi pochówkami nowożytnymi. Jedynie dwa, pozbawione jakiegokolwiek wyposażenia groby zlokalizowane na zewnątrz kościoła, w oparciu o przesłanki stratygraficzne, podejrzewać można o wcześniejszą chronologię. Pod warstwą związaną z cmentarzyskiem przykościelnym uchwycono ślady wczesnośredniowiecznej osady funkcjonującej w tym miejscu przed powstaniem kościoła. Na poziomie stopu calca odsłonięto niewiel-

Ryc. 3. Giecz, stan. 3. Kościół p.w. św. Mikołaja — usytuowanie wykopów eksplorowanych w latach 1993, 1994 i 1997. 1 — 1993 wykopy archeologiczne; 2 — 1993 obszar tylko pod obserwacją archeologiczną; 3 — 1994 wykopy archeologiczne; 4 — 1997 wykopy archeologiczne; a — opaska betonowa.

Abb. 3. Giecz, Fst. 3. Nikolauskirche — Lage der in Jahren 1993, 1994 und 1997 untersuchten Grabungsflächen. 1 — 1993 archäologische Grabungsflächen; 2 — 1993 Gebiet nur unter archäologischer Beobachtung; 3 — 1994 archäologische Grabungsflächen; 4 — 1997 archäologische Grabungsflächen; a — Betonbinde

Ryc. 4. Giecz, stan. 3. Kościół p. w. św. Mikołaja — rzut poziomy fundamentów starszego kościoła odsłoniętych w latach 1993, 1994 i 1997; I — granice eksploracji.

Abb. 4. Giecz, Fst. 3. Nikolauskirche — Grundriß der Fundamente der älteren Kirche, die in Jahren 1993, 1994 und 1997 freigelegt wurden; I — Untersuchungsgrenzen

kie fragmenty czterech obiektów częściowo zniszczonych późniejszymi wykopami fundamentowymi i grobami. Na podstawie zawartego w nich nielicznego materiału ceramicznego (po kilka, ew. kilkanaście fragmentów naczyń) można je bardzo ogólnie datować na X wiek. Na zewnątrz kościoła natknięto się ponadto na kamienne fundamenty późniejszych, nowożytnych założeń architektonicznych. Obok podwalin dwóch barokowych przypór, podpierających północno — zachodni narożnik nawy oraz centralną część jej ściany północnej, zlokalizowano fundamenty dwóch różnoczasowych aneksów północnych (zakrystia) oraz fundament drewnianej dzwonnicy przylegającej niegdyś do zachodniej ściany kościoła.

Najważniejszym jednak odkryciem było odsłonięcie fundamentów świątyni wcześniejszej od stojącej obecnie (na jej pozostałości natknięto się już podczas badań przeprowadzonych w latach 1950 — 1953) w stopniu pozwalającym na częściową rekonstrukcję planu tego założenia oraz reinterpretację wcześniejszych ustaleń na temat etapów przebudowy kościoła. Znacznie mniejszy od obecnego, pochodzącego z przełomu XII/XIII w., starszy kościół był założeniem jednonawowym o

nawie najprawdopodobniej prostokątnej, szerokości ok. 6,8 m, zakończonej od wschodu apsydą. Z reliktyw związanych z tą fazą kościoła odsłonięto zewnętrzne lico fundamentu północnej ściany nawy z jej północno-wschodnim narożnikiem oraz (w prezbiterium i pod łukiem tęczowym) południowa część apsydy z południowo-wschodnim narożnikiem nawy oraz fragment fundamentu ściany zachodniej (por. ryc. 4). Na fundamenty apsydy, które zbudowane były z 4 — 5 warstw kamieni narzutowych, niekiedy przyciosanych i spojonych szarobiałą zaprawą wapienną, częściowo nachodziły fundamenty filarów łuku tęczowego. Ze świątynią tej fazy najprawdopodobniej wiąże się też kamienne rumowisko, którego fragment uchwycono na południe od reliktyw apsydy. Jest ono przypuszczalnie destruktem tej ściany. Warto w tym miejscu zasygnalizować pewną niewielką, aczkolwiek wyraźną, anomalie budowy fundamentów apsydy, sugerującą istnienie w tym miejscu jeszcze starszej budowli. Jeżeli przypuszczenie to byłoby słuszne, w przypadku kościoła p.w. św. Mikołaja w Gieczu moglibyśmy mówić o 3-ch fazach jego budowy. Rozstrzygnięcie tego problemu wymaga jednak dalszych studiów.

Jak wynika z treści niniejszego komunikatu, prowadzone w ostatnich latach badania archeologiczne w Gieczu dostarczyły kolejnych, nie znanych do tej pory danych rzucających niekiedy zupełnie nowe światło na wczesnośredniowieczną problematykę Giecką. Wyniki tych prac wskazują na konieczność kontynuowania rozpoczętych badań celem zweryfikowania i uściślenia zawartych tu sugestii.

Teresa Krysztofiak

1. Analizę materiału ceramicznego wykonał M. Łastowiecki.
2. Analizę prób zapraw przeprowadził prof. dr hab. J. Skoczylas.

Ryc.2. Giecz—Grodziszczko, stan. 1. Wykop 2—lico południowe fundamentów kościoła grodowego

Abb. 2. Giecz - Grodziszczko, Fst. 1. Grabungsfläche 2 - südliche Flucht von Fundamenten der Burgkirche

Ryc.2. Giecz—Grodziszczko, stan. 1. Wykop 2—lico północne fundamentów kościoła
· grodowego

Abb. 2. Giecz - Grodziszczko, Fst. 1. Grabungsfläche 2 - nördliche Flucht von Fundamenten der
Burgkirche